

HOE DUUR IS DUURZAAM

Je leert dat spullen en diensten waarde hebben, die niet op het prijskaartje staan. Je leert hoe we zijn verbonden met elkaar in de wereld.

Bekijk het filmpje van Kate Raworth over de donut economie: *Create to Regenerate - 6/7 Doughnut Economics*

PEOPLE, PLANET, PROFIT ... en PROSPERITY
Profit oftewel **winst** is de zuurstof van een bedrijf: zonder kun je niet. In de vorige eeuw werd dit het enige doel van zaken-doen. Het systeem was: nemen, maken, gebruiken, weggooien. (take-make-use-loose)
 Nu werken we aan **Prosperity: welvaart**. We schakelen over naar een systeem waarin balans moet zijn tussen de drie P's. Dat is de nieuwe circulaire economie of donut economie: spullen hergebruiken, meer waarde geven, onder de maximale draagkracht van de aarde blijven en boven armoedegrenzen.

ONDER DE DRAAGKRACHTGRENS

PROSPERITY

BOVEN DE ARMOEDEGRENS

"OKE, SAMEN DUURZAAM,
 MIJ BEST. MAAR HET KOST
 TE VEEL!" Luuk, 16

GRATIS!

Goedkoop! aanbieding! sale! Dat wil iedereen wel, of niet? Maarrr... ook al hoeft je weinig (of soms niks) te betalen, toch heeft dat product of die dienst waarde. Een lage prijs kan bestaan omdat het werk wordt gedaan voor heel laag salaris. De waarde wordt dan geleverd, door mensen in 'lage lonen landen' die rond de armoedegrens leven.

We gebruiken werkkraft van mensen, maar ook de natuur als hulpbron. Schone lucht om te ademen, voeding, warmte, water, materiaal om spullen van te maken, brandstof, zeg maar gerust: alles. De natuur levert van alles zonder dat de aarde er een prijskaartje aan hangt. Maar mens, dier en milieu lijden schade onder onze levensstijl. Hoe werkt dat? Als voorbeeld: rijst.

DE TRUE PRICE VAN RICE

We kopen zilvervliesrijst in de supermarkt. 'Vezelrijke zilvervliesrijst' kost per kilo €1,43. 'Biologische rijst' per kilo: €3,20. Op de verpakking staat dat "de biologische boer geen onnatuurlijke middelen gebruikt." Biologisch en fair trade heeft een hogere prijs, gemeten in euro's. (bron Jumbo)

Bestrijdingsmiddelen doden lastige beestjes die de oogst kapot maken. Dan kun je makkelijker meer rijst oogsten. Zo kan de 'gewone' rijst flink geproduceerd worden en voor minder euro's verkocht worden.

NADEEL

is dat deze pesticiden ook giftig zijn voor de mensen die ermee werken. Bovendien is het dodelijk voor veel méér insecten! Die zijn onmisbaar voor de rest van het leven op aarde: kleine beestjes vreden grotere, en die weer grotere. Kleine beestjes zoals de bij zijn nodig voor het bestuiven van bloemen & bomen voor àl het fruit en groente voor mens en dier! Oeps!! (vlees eten dan maar? Voor vlees is enorm veel veevoer nodig, planten dus ... daar komen we nog op terug) Het gif stroomt naar rivieren en de oceanen, vissen gaan er ook dood van.

DE ECHTE PRIJS

Het prijskaartje van de 'gewone' rijst is lager. Maar het gaat ten koste van gezondheid van mensen die tussen de rijstplanten werken. Het gaat ten koste van het leven van veel te veel insecten. Het kost letterlijk hun leven.

En het kost dus ook het leven van grotere dieren in de voedselketen, en zo storten hele ecosystemen in elkaar, ook met gevaar voor de mens. "De massasterfte van dieren en planten bedreigt de mensheid", zegt de VN! Wake up call? Zo ben je verbonden met de hele wereld: jij, hier in Nederland, in de supermarkt, met een rijstplantage in Zuid-Amerika of Azië, met mensen die daar werken, met dieren die verder kunnen leven (of juist niet), met leven in zee, met de oogst van volgend jaar in de hele wereld!

De Verenigde Naties zeggen: "iedereen moet dit weten, iedereen moet weten dat ie een wereldburger is."

VISIEVORMING
Wat vind je daarvan?
Schrijf je idee eerst zelf op. Discussieer er dan over in je groepje.

Begrippen:
Fair trade = eerlijke handel
Onnatuurlijke middelen = bestrijdingsmiddelen/ pesticiden/ landbouwgif en kunstmest
Gewoon = wat op een moment het meest gebruikt wordt.

12

In de biologische rijstteelt werkt de boer altijd samen met de natuur. De basis is een gezonde voedzame bodem en biologisch zaaigoed.

Daarnaast heb je als biologische rijstteeler te maken met ongedierte dat de planten kan aantasten, zoals de snuitkever.

GEEN ONNATUURLIJKE MIDDELEN

SNUITKEVER

De boer mag geen onnatuurlijke middelen gebruiken tegen de snuitkever, dus maakt hij handig gebruik van een natuurlijke vijand: **DE KIKKER**

BIOLOGISCHE
**ZILVER
VLIES
RIJST**

15-17 MIN.
ZACHTJES KOKEN

Biologische zilvervliesrijst heeft een milde, nootachtige smaak en is iets taaier dan witte rijst. Zilvervliesrijst wordt ook wel het volkorenbrood onder de rijstsoorten genoemd. De rijstkorrels bevatten naast de kern ook nog het vlies.

Gebruik zilvervliesrijst als basis voor een stevige rijstmaaltijd, of zet hem bijvoorbeeld in als basis voor een koude rijstepap met noten.

HIER
OPENEN

Biologische zilvervliesrijst

Ingrediënten
Langgraan zilvervliesrijst*.
*Van biologische oorsprong.

Gemiddelde voedingswaarde

	per 100 g	per 87,5 g	RI*
Energie	kJ 1497	kJ 1310	
	kcal 353	kcal 309	16%
Vetten	2,2 g	1,9 g	3%
<i>waarvan verzadigde</i>			
<i>vetzuren</i>	0,7 g	0,6 g	3%
Koolhydraten	75,0 g	65,6 g	
<i>waarvan suikers</i>	1,0 g	0,9 g	<1%
Vezels	2,1 g	1,8 g	
Eiwitten	7,7 g	6,7 g	
Zout**	<0,1 g	<0,1 g	<1%

* RI = Referentie-inname van een gemiddelde volwassene (8.400 kJ/2.000 kcal).

** Het zoutgehalte bestaat uit van nature voorkomend natrium.

Deze verpakking bevat = 5 porties.

Bereidingswijze

Pan: doe de rijst zonder te wassen in een pan met ruim kokend water. Breng het water opnieuw aan de kook en laat 15 tot 17 minuten doorkoken. Neem de pan van de warmtebron, giet de rijst af en laat nog 5 minuten staan met de deksel op de pan. Schep de rijst voor het serveren nog even om.

Ten minste houdbaar tot en met
Zie bovenzijde.

Bewaarradvis

Koel, droog en donker bewaren.

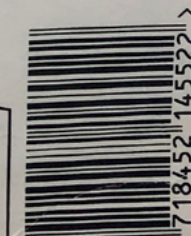
Consumentenservice

Jumbo Supermarkten B.V.
Antwoordnummer 10072
5460 VB Veghel
Jumbo.com

400g e

IT BIO 007
Niet-EU landbouw

8 718452 145522 >

MADE IN...

Spullen staan echt op nummer één van ons milieu effect.

KLEDING: wordt vaak gemaakt van katoen. Katoen komt van de katoenplant. Die moet groeien, en dan komt de keuze: gebruiken we landbouwgif en kunstmest? Net als het voorbeeld van de rijst: hoge productie ten koste van draagkracht van meerdere ecosystemen op aarde.

WATERGEBRUIK: Voor kleren moet katoen groeien, daarvoor is zo'n 10.000 liter water nodig per kledingstuk! Maar in de landen waar katoen groeit, is juist te weinig water, daar is dorst en honger.

10.000 liter water is genoeg voor een heel gezin voor een heel jaar!

ONDERZOEK
wat je kleren
waard zijn

VISIE
vorm je mening

DUO OPDRACHT

- 1** Waar gaat je geld heen? Vergelijk de bedragen hiernaast met elkaar.
- 2** Hoe makkelijk koop jij even een nieuw t-shirtje of een broek?
- 3** Hoe makkelijk doe je het weg?
- 4** Leg aan elkaar uit: Het prijskaartje in de winkel is niet altijd hetzelfde als de waarde van een product. Hoezo?
- 5** Wat vinden jullie waardevol? Maak samen een top 5 van waardevolle dingen.
- 6** Hoeveel duurder wordt de merksweater van €100 als de arbeider 2x zoveel loon krijgt?

EEN MERK-SWEATER
VAN € 100,-

WINKEL: € 42

MERKNAAM: € 21

FABRICAGE: € 19

BELASTINGEN: € 16

ARBEIDSLOON: € 2

KLEDING UIT NEDERLAND

Vroeger waren er ook veel kledingfabrieken in Nederland.

Maar we hebben met elkaar gezegd:

We willen geen kinderarbeid meer.

We willen geen superlange werkdagen meer.

Het werk moet veiliger zijn.

Het loon moet beter.

In Nederland is dat toen veranderd. De bedrijven gingen vervolgens naar landen waar dat nog wél mag. Voordeel: nu kunnen mensen daar een inkomen verdienen in de kledingindustrie.

Voor een eerlijke prijs kun je mensen in verre landen veel beter behandelen. Die kunnen dan hun kinderen een paar schoenen geven. Of een kind hoeft dan niet in de fabriek te werken, maar kan naar school om verder te komen.

Duurzame spullen gaan veel langer mee. Iets weggoien dat nog waardevol is, hoe slim is dat?

Je wilt niet nog steeds de kleding dragen van toen je tien was. Daar ben je uitgegroeid. Die kleren verkoop je dan toch!

Door te hergebruiken houden we het leven op aarde in stand. Tweedehands of vintage of refurbished is zo goed als nieuw. Dat hoeft echt geen dump rommel te zijn!

Er zijn ook grote merken die meedoen met het stoppen van gifgebruik. Bijvoorbeeld: H&M, Adidas, Nike, C&A, Puma.

ONDERZOEK welk kledingmerk je zou willen kiezen, let daarbij op de keurmerken hiernaast

1 Steeds meer kledingbedrijven werken bewust aan duurzame manieren met waardering voor natuur en arbeidskracht. Kies 3 kledingmerken of keurmerken en leg uit wat ze doen aan duurzaamheid.

2 Vergelijk de prijzen. De biologische rijst is duurder dan niet-biologisch. Is biologisch geproduceerde kleding dus ook duurder?

ALLES
STAAT
MIJ!

ENKELE
KEURMERKEN
VAN
DUURZAME
KLEDING

◀ Vrouwen aan het werk in een naaiatelier, Amsterdam 1919.

INFO

DE KLEDINGINDUSTRIE
VEROORZAAKT

10%

VAN DE WERELD CO2
UITSTOOT

in
Neder-
Land

Iedereen draagt **20%** van zijn
kleren **80%** van de tijd

ALS ALLE NEDERLANDERS
KLEDINGSTUKKEN MINDER PER JAAR
KOPEN BESPAART DAT NET ZOVEEL ALS
143 MILJOEN KM MET DE AUTO

3

=3.500 rondjes
om de aarde

70%

van de Nederlanders heeft 5
tot 20 nieuwe kledingstukken
ongedragen in de kast liggen

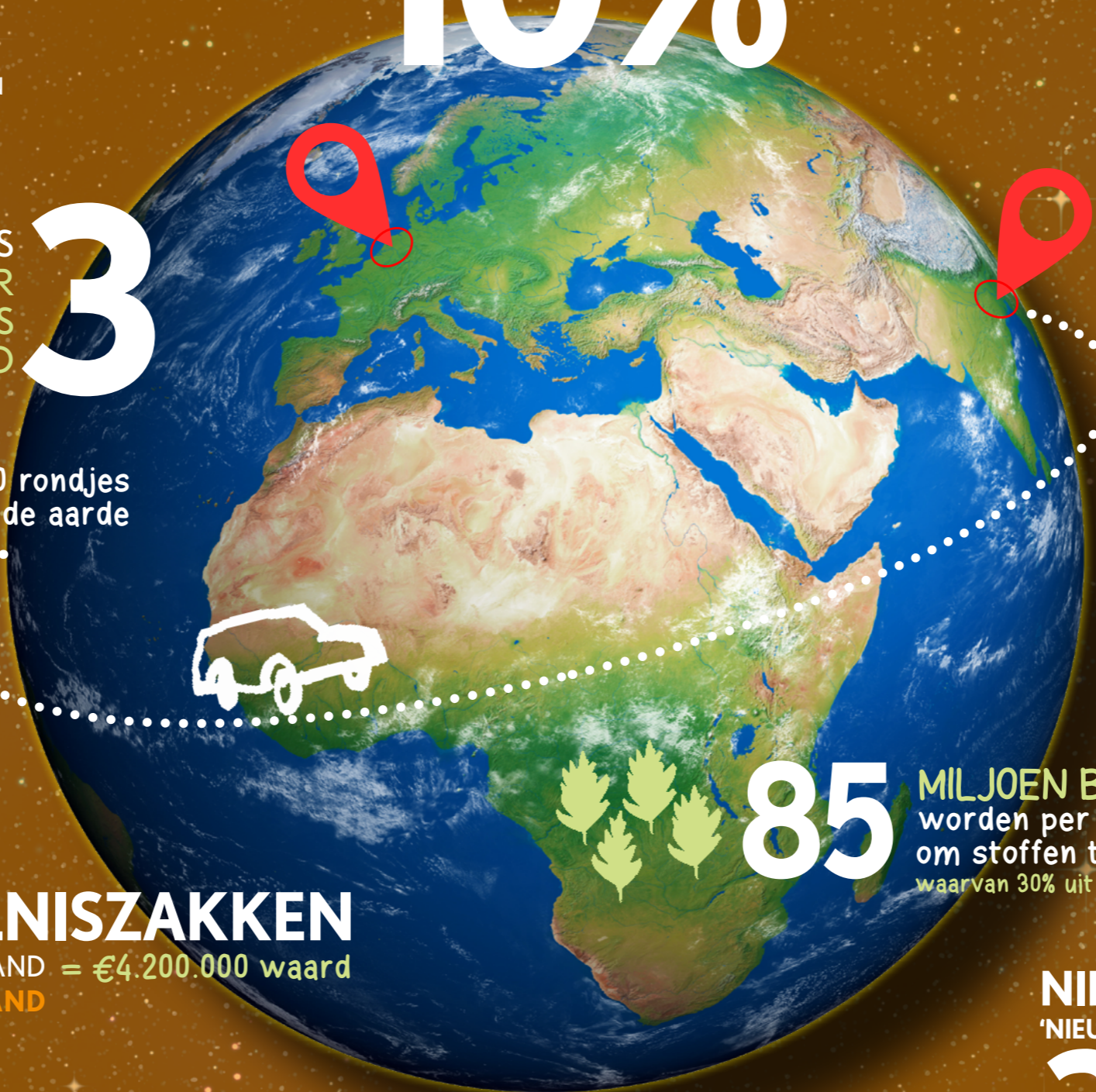
14 MILJOEN VUILNISZAKKEN

TEXTIEL WORDT PER JAAR IN NEDERLAND = €4.200.000 waard
WEGGEGOOID EN VERBRAND

€385 MILJOEN

MILIEUSCHADE DOOR GIF- EN KLEURSTOFFEN

92% van de mannen vindt de kwaliteit van kleding
belangrijk. 43% vindt trends belangrijk

€58

IS HET MAANDLOON VAN
EEN KLEDINGARBEIDER
IN INDIA

SRI LANKA €54
BANGLADESH €60
CAMBODJA €87
INDONESIË €91

voor
14-16 uur
arbeid
per dag

De eigeaar van een
TOPMERK bezit zo'n

17 TOT 62 MILJARD

IN **50%**
VAN ONZE KLEDING WORDT
POLYESTER GEBRUIKT
DAT WORDT GEMAAKT
VAN **RUWE OLIË**

85

MILJOEN BOMEN
worden per jaar gekapt
om stoffen te maken.
waarvan 30% uit oerbos en bedreigd gebied.

NIEUW OF TWEEDEHANDS?

'NIEUWE' KLEDING IS AL DOOR MEER DAN

30

MENSEN
GEPAST VOOR JIJ
HET KOOPT

DUURZAAM ONDERNEMEN

Je leert waarom bedrijven duurzaam willen zijn en wat greenwashing is.

Waarom zou een bedrijf duurzaam willen werken? Omdat je er winst mee maakt!

REPUTATIE

Steeds meer bedrijven zien: het is gewoon slim zakendoen om duurzaam te werken.

Niet meer: **take-make-use-loose**, maar **circulaire economie!** En het levert geld op!

Of je het nou doet voor je bloeiende bedrijf, of een groene wereld, of voor eerlijk werk voor iedereen, of voor iets anders. Een bedrijf moet NU een goede reputatie hebben. Dáár komen klanten op af.

De winst door duurzaam te werken kan omhoog voor grote bedrijven: +38%. Voor kleine bedrijven: +66%!

HOE KOMT DAT?

Werknemers zijn meer gemotiveerd ⇒ daardoor +7% productiever

Eco besparingen ⇒ leveren +10% winst

Beter imago van het bedrijf ⇒ voordeel op de concurrent ⇒ groter marktaandeel: +5%

Klaar voor de toekomst! ⇒ Van de bank krijgen ze daarom goedkopere leningen en verzekeringen +5%

Bekijk het filmpje op NPO schoolTV - duurzaam produceren - economie voor het VMBO:

GREENWASHING

Als je je niet wilt laten foppen, moet je dit weten: Er zijn ook bedrijven die alléén maar hun reputatie willen oppoetsen. Ze willen niet ècht staan voor eerlijk werk of respect voor de natuur. Ze maken reclame met een groene slogan over duurzaamheid en gaan door met business as usual. Dit heet **greenwashing**.

Shell, de oliemaatschappij, kreeg flinke kritiek tijdens de scholierenstakingen en een rechtszaak over vervuiling.

Maar Shell, en bijvoorbeeld grote havenbedrijven hebben ook meegewerkt aan de welvaart die we nu kennen. Ze zeggen ook: "We willen helpen bij de energietransitie!": de overgang van olie en gas naar nieuwe energiebronnen. En ze willen helpen om nu nog de brandstof te leveren voor auto's, vliegtuigen en schepen die de mensen nu vragen.

ECHT
DUURZAAM...

...OF VOOR
DE SHOW?

MAAK een informatieve video over greenwashing. Stuur 'm naar ons & wij zetten de leukste en beste inzendingen op onze site

GROEPSOPDRACHT

1 Filmpje

Over Greenwashing zijn geen goeie video's. Te moeilijk, te kinderachtig, te lang, enzovoort. Maak zelf een video waarin je greenwashing uitlegt. Kies een voorbeeld uit de impact top 4: spullen, vrees, vervoer of wonen. Maak het spannend, duidelijk & eerlijk. En... korter dan een minuut.

Je kunt deze bronnen gebruiken:

Groene stroom - Zondag met Lubach

What is greenwashing

Wikipedia / Greenwashing

2 Wat is nu waar?

Jij wordt die kritische burger die zelf beslissingen kan nemen. Dus: Welk bedrijf doet aan greenwashing? En welk bedrijf werkt aan een houdbare levensstijl voor de wereld? Hoe weet je dat? Wat is een betrouwbare bron? Bedenk met je docent welke verschillende bronnen je kunt gebruiken.

VERDIEPING
Inspiratievragen
economie

Wat zijn concurrentievoordelen?
Wat is een marktaandeel?
Waarom worden dingen goedkoper voor circulaire bedrijven?
Wat is belangrijker: Lange termijn of korte termijn? Of allebei?

WAT HEB JIJ ERAAN?

"WAT HEB IK ERAAN?
WAAROM ZOU IK?" Jeffrey, 14

Je leert wat jonge mensen kunnen doen en wat dat jou waard is. Je leert welke politieke partij bij je past.

VOORKENNIS: WAT HEBBEN WE DEZE LESSEN AL GELEERD?

Vertel elkaar over: Overzicht uit de ruimte, 4 aardes opgebruiken, wat is verborgen impact, de quiz en de big four; spullen, vlees, vervoer, wonen. Hoe en door wie ontstaan veranderingen. Wat is True pricing, Greenwashing.

GEEN ZIN IN SCHOOL VANDAAG?

Malala Yousafzai uit Pakistan strijdt sinds haar elfde voor het recht voor meisjes om naar school te mogen. De Taliban strijders schoten haar hierom in haar hoofd. Ze overleefde de aanslag en vecht nog steeds door.

Ze ontving de Nobelprijs voor de vrede in 2014.

Wat vinden jullie hiervan?

Bekijk het filmpje *The World's Largest Lesson in Armenian with thanks to Malala Yousafzai*.

Voor het filmpje met nederlandse ondertiteling kijk hier:

1 De video vertelt over problemen en oplossingen: plastic maken van bananenschil, waterbesparende wc, Life-do-grow-farm, rommel-app, campagnes voor schoon strand en les aan meisjes in vluchtelingenkampen. Welke problemen komen hier aan de orde? Het gaat over: "je creatieve superkrachten gebruiken"; "You can invent, innovate and campaign"

2 Leg uit aan elkaar wat hiermee wordt bedoeld.

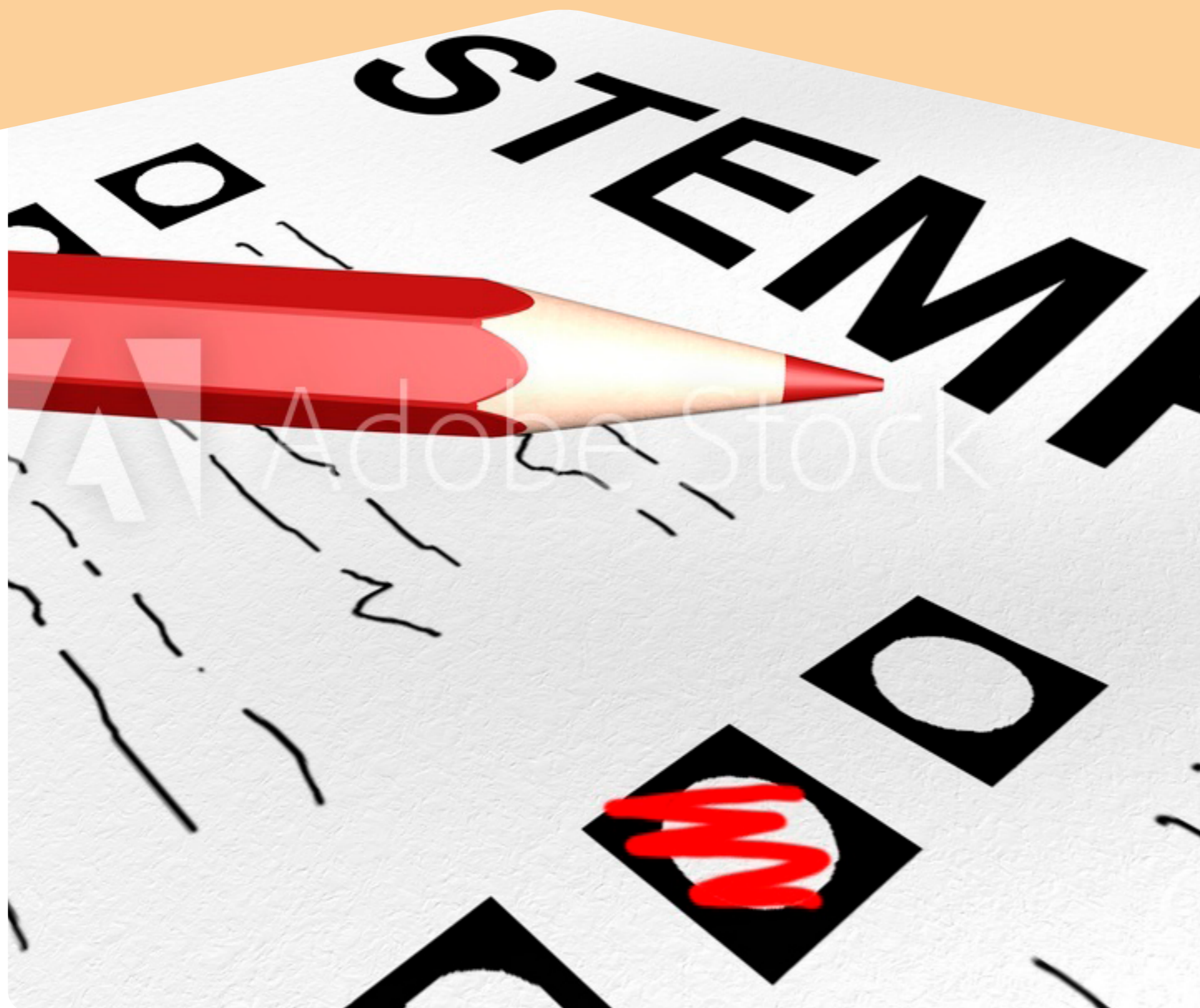
VISIEVRAGEN (alleen of in groepjes, schrijf het op/ maak woordweb, teken het/ etc)

3 Waarom zou je eigenlijk willen besparen, goed zijn voor het klimaat?

4 De meeste mensen willen 'iets goeds' met hun leven doen. Klopt dat ook voor jullie? En wat vind jij dan 'goed'?

5 Stel je voor: je ontdekt dat een mens of dier vreselijk veel nadeel heeft van iets wat jij voor de lol doet. Wat zou je hiervan vinden? Zou je er iets aan willen doen? Zo ja wat dan?

6 Denk nu even aan 'true pricing': de voorbeelden met de rijst of de katoen met bestrijdingsmiddelen, of CO2 uitstoot door vervoer van spullen, 'goedkoop' door lage lonen en milieubezwaren. Hoe denken jullie hierover, wat kun je doen (uitvinden, bedenken, campagne voeren) en wat zou je willen doen?

CAMPAIGN: LAAT JE STEM HOREN

Weet je nog de zwerm vogels?

En dat je met een klein groepje sterk effect kan bereiken? Logisch dat je met een grote groep nog veel meer kan bereiken.

Zulke grote groepen bestaan al: POLITIEKE PARTIJEN. Via verkiezingen kunnen kiezers laten blijken wat ze belangrijke keuzes vinden. Je kunt natuurlijk kritiek hebben op politiek of regeringsleiders, wel of niet terecht: Mensen maken soms fouten en je krijgt niet altijd je zin, dat klopt allemaal. Maar hoe kun je anders met veel mensen samen besluiten nemen over grote belangrijke dingen in een land?

 VISIE
welke partij past bij me?

 ONDERZOEK
interview je ouders en doe de stemwijzer voor jongeren

DUO-OPDRACHT

1 Je hebt stemrecht vanaf 18 jaar. Toch kun je nu al onderzoeken welke partij bij je past. Samen sterk! Ga naar [youngvoice.nl](https://www.youngvoice.nl) en zet op een rij wat jullie belangrijk vinden aan een politieke partij.

THUISOPDRACHT

2 Interview je ouders: waarvoor stemmen zij? en waarom? Doe samen met hen de stemwijzer. Kijk wat er gebeurt als je doorvraagt: vraag 5x waarom na een antwoord.

ACTIE AARDE MEERWAARDE

Je leert dat je met jullie daden grote positieve impact kunt hebben.

Bekijk het filmpje:
One Tree Planted | Supporting Global Reforestation: One Dollar, One Tree

We produceren CO2 met allerlei activiteiten, zoals het maken van spullen en deze vervoeren. Teveel broeikasgassen houden zonnewarmte vast en veroorzaken klimaatopwarming. Maar bomen nemen CO2 op. Zij zetten dit om in zuurstof. Ook algen in de oceanen doen dit. Daar zijn dus wel gezonde oceanen en bomen bij nodig! Laten we eens kijken naar een bomenproject.

Wil je iets groots creëren? Aarde meerwaarde geven? Organiseer een actie: doe mee aan het **Aardemeerwaarde brugklas-bos 2020!**

Ronald Schaap,
schrijver van
dit lespakket

“Besparen kan best leuk zijn, maar het wordt zelfs een kick als je zegt: Ik wil iets goeds toevoegen! Ik doe iets waarvan de wereld beter wordt! Ik breng de aarde meerwaarde! Het is toch geweldig om iets te kopen, waarvan je weet: hiervoor is geen natuur kapot gemaakt maar het helpt de natuur zelfs, èn hier maakt dit bedrijf lekker winst mee op een eërlijke manier: Dit is gemaakt met trots en dankbaarheid voor de wereld!”

ONDERZOEK

Opdracht met de klas: vandaag: de actie bedenken en organiseren. Op dag 5: doen! (Ook op dag 5: bedrijfsbezoek)

GROEPSOPDRACHT

HET DOEL: minder broeikasgas & meer gezond Leven
HOE? Via een markt/ een geldinzameling/ plastic opruimen in de wijk/ kleding of oud papier inzamelen en er geld mee ophalen/ reparaties of snoeiklusjes voor bewoners/ Wat jullie verzinnen. De opbrengst is voor het AardeMeerwaarde-BrugklasBos, want: bos neemt CO2 op, koelt de aarde en je kan Leven van het fruit van de bomen. Je zorgt zo voor het 'Landschap' om je heen, en tegelijkertijd voor Landschap ver weg. Wat jij doet, heeft dus ook positief effect buiten je zichtbare Leefwereld.

2 Vertel mensen netjes waarvoor het is, en laat de site en het project zien van [One TreePlanted.org](https://www.onetreeplanted.org).
3 Je zamelt geld in en maakt het over aan [One Tree Planted.org](https://www.onetreeplanted.org) voor het "AardeMeerwaarde BrugklasBos."
Dit bos is in Noord-India. Daar wordt een voedselbos gemaakt: fruitbomen die een bos zijn en tegelijkertijd fruit leveren voor de mensen die er wonen.

TIP: Je kunt mensen ook laten kiezen voor een donatie aan [TREESFORALL](https://www.treesforall.nl). Die werken ook in Nederland.

ZITTEN OP DE BANK & GELD OP DE BANK

Je leert hoe je zelf vanuit huis invloed hebt op grote geldbedragen van het gezin en de bank.

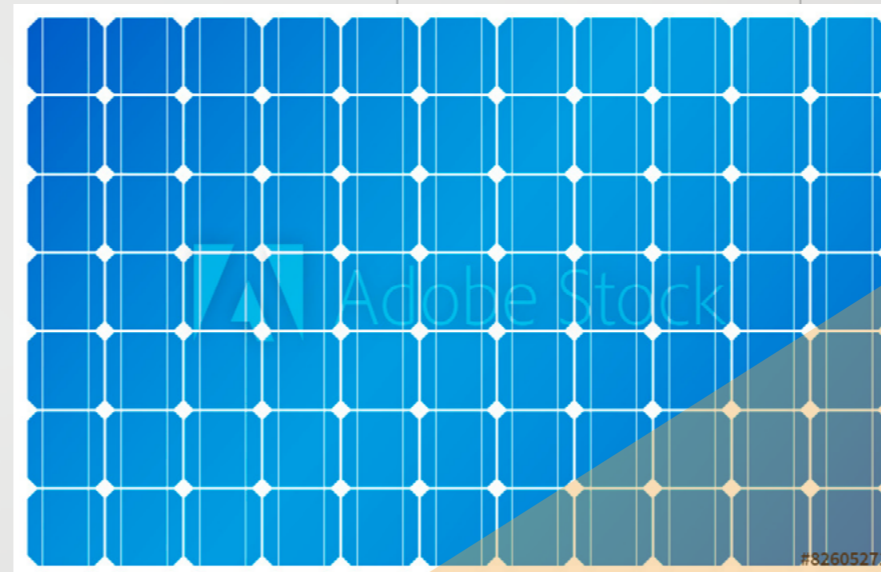
Hoog in de top van verborgen impacts: je huis. Kun jij daar wat mee? Waarschijnlijk beslissen je ouders over jullie huis en hoe het allemaal geregeld is. Trouwens dat huis staat er al en je hebt al een bank om op te zitten. Wat kun je daar aan doen? Maar wat gebeurt als jij laat blijken dat je iets héél belangrijk vindt? En als jullie er allemaal flink geld mee kunnen verdienen?

Experiment: VERDIEN 65 euro met thuis een half uurtje kletsen en een klusje doen:

Zeg tegen je ouders: "Ik wil met jullie praten over zonnepanelen. Een must voor het milieu, en goed verdienen als je meedoet. Zullen we even kijken? €1000 op de spaarrekening geeft 1% rente. Dat is na een jaar slechts een tiende. Maar als we die €1000 besteden aan zonnepanelen huren of kopen, verdien je 13%. Dat is €130! Pap, mam ze zijn gek als we het niet doen. Spaargeld schiet niet op. Waarschijnlijk is er ook nog subsidie voor = geld van de gemeente. Als jullie het nu even regelen, doe ik intussen de afwas. We splitsen de winst, jullie €65 en ik €65. De afwas doe ik dus en ik maak er ook nog koffie bij. Wat houdt ons tegen? Dus actie, NU!"

Win-win-win-situatie: goed voor profit - people - planet!

Er zijn nog meer dingen die flink poen opleveren: Verwarmingsketel 9%, vloerisolatie 14%, dakisolatie 11%, HR-glas en buitenmuurisolatie tot wel 25% KASSA!

Wubbo Ockels

Wubbo Ockels was de eerste Nederlandse astronaut. Hij zei: "We zijn allemaal astronauten van ruimteschip aarde". Hij zette zich na zijn ruimtevluchten enthousiast in voor zonne-energie.

SLIM met energie: Je kunt gewoon voelen aan de warmte van een apparaat of je veel energie verbruikt. Beter voor het milieu & je geld om ze uit te zetten!

ROLLENSPEL

Oefen dit gesprek. Let op: er kunnen ook sterke redenen zijn waarom mensen niet willen of kunnen meedoen! Wissel ook van rol, probeer begrip te hebben voor de ander, vraag door naar redenen.

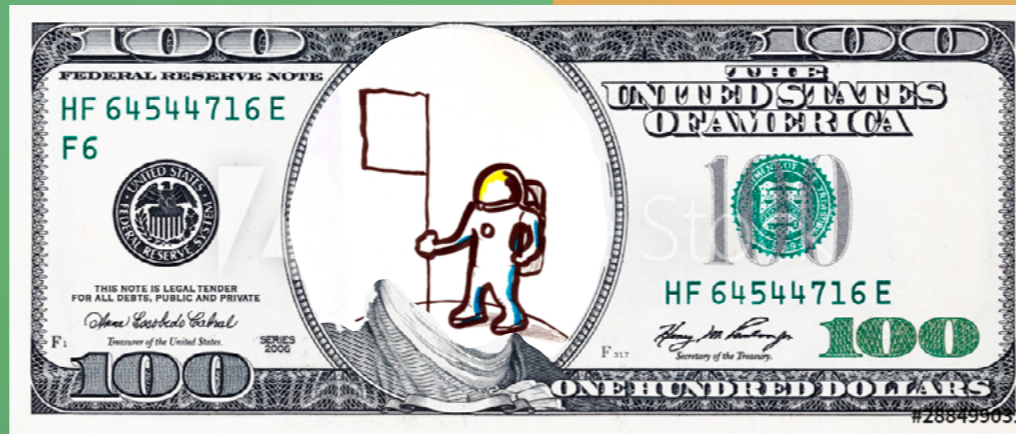
WELKE BANK?

Banken verdienen geld: als je geld leent, moet je terug betalen met rente. Zo krijgen ze meer terug dan ze uitlenen. Ook werken ze met ons spaargeld: Banken investeren in bedrijven en projecten waarmee ze vervolgens geld verdienen! Dat gaat over véél geld. Ze kunnen investeren in 'goede' maar ook in 'foute' projecten! Banken verdienen veel geld met projecten voor gezond werk, recycling, aan samenwerking met natuur. En banken verdienen óók veel geld met bijvoorbeeld wapenhandel, milieubelastend werk, slechte werkomstandigheden voor mensen, of ten koste van natuurgebied. Daarin kun je zelf kiezen, want jij kiest zelf je bank.

A SMALL CLICK
FOR A MAN

A GIANT HIT FOR
MANKIND

ONDERZOEK
zoek naar
informatie over
investeringen
van banken

VISIE
welke bank
past bij me?

GROEPSOPDRACHT

1 **Waar**in investeren banken ons geld? Bepaal met je docent wat juiste informatiebronnen zijn. Schrijf eerst op wat jullie hoofdvraag wordt.

2 **STEL JE VOOR** dat jij heel zorgvuldig kiest bij welke winkel je 50 euro uitgeeft. Tegelijkertijd investeert je bank 500.000 euro in een bedrijf waar jij het helemaal niet mee eens bent. Wat vind je daarvan?

3 **Wat** vind jij een goede investering? Wat vind jij een foute investering?

4 **Welke** bank past bij wat jij belangrijk vindt? Als je wilt: informeren naar een rekening bij een 'groene' bank.

**JULLIE EFFECT TO THE MAX?
WEES SLIM EN KIES
JULLIE BANK!**

THUISOPDRACHT

Zet met je ouders op de kalender:
✓April: belasting doen en huisinvestering plannen: bijvoorbeeld: verdienen met isolatie.

✓Oktober: opbrengst innen van investering!

PARTY!

✓Elke 1ste maandag van de maand om 12uur: Check je duurzame stappen. - Hoe gaat ie? Wat is een volgend stapje? - PLUS: Compliment voor wat je al gedaan hebt!

TEST: WHAT MAKES U TIC?

Jullie zijn de jonge aanstormende generatie, en in deze lessen leer je om goed verantwoord consument te zijn. Je ontdekt met deze test wat jij waardevol vindt.

Waarvan voel jij je hart sneller kloppen?

Waarvan word je blij of juist boos?

Ben je:

PLANET: Onderzoekend, technisch, nieuwsgierig naar natuur

PEOPLE: Mens gericht

PROFIT: Carrière gericht

PROSPERITY: Voorspoed, evenwicht.

Dit is een combinatie van planet, people en profit.

Welke uitspraak past het meest bij jou?

Geef steeds punten aan elke uitspraak:

2 punten: Dit past het meest bij mij!

1 punt: Vind ik ook. (Kun je aan meerdere items geven)

0 punten: Dit denk ik nou nooit.

UITSPRAKEN:

1 Communicatie

- 0. Ik vind het leuk hoe mensen praten in andere talen.
- L. Het maakt niet uit hoe, als de ander je maar verstaat.
- B. Kunnen dieren praten? En Planten? Dat zou ik willen weten.
- R. Gaaf hoe alles communiceert, samenwerkt en verbonden is: mensen, seizoenen, natuur, dag & nacht, enzovoort.

2 Leefstijl

- L. Ik wil de hipste nieuwe schoenen en ik wil ze NU!
- B. De planeet waarop we zelf op leven onleefbaar maken, niet zo slim h! Duhh!
- R. Ik ben blij met mooie kleding van fair ware en biokatoen. Gaat nog langer mee ook!
- 0. Slavernij en kinderarbeid. Afschuwelijk!

3 Sport en games

- B. Ik sport het liefst buiten
- 0. Ik ben een echte teamsporter of -gamer
- R. Buiten zijn, in een mooie Fair-Play wedstrijd met 2 teams: dat is top.
- L. Het gaat maar om 1 ding: winnen.

4 Vervoer

- R. Onderweg chill, vrienden, beetje rondkijken, go with the flow ik laat me verrassen is het leukste.
- 0. Onderweg gezellig met zijn allen is het leukste.
- L. Onderweg in een gaaf, luxe en snel vervoermiddel is het leukste.
- B. Onderweg lekker naar buiten kijken is het leukste.

5 Economie

- L. Een bedrijf moet meer verdienen dan uitgeven.
- B. De natuur is de basis van al het leven en dus ook van de economie.
- R. Als bedrijven nou samenwerken in plaats van elkaar kapot maken, dan kunnen ze veel makkelijker bestaan.
- 0. Rijkdom moet ook naar arme landen, wij hebben zat.

6 Welvaart

- B. Gaaf hoe dingen werken in de natuur. Daar word ik nou blij van.
- 0. Welvaart eerlijk delen, zo moet het.
- L. Ik wil weten hoe ik rijk word.
- R. Het moet allemaal: binnen de draagkracht van de leefbare aarde blijven en rijkdom eerlijk delen.

7 Ik ben nieuwsgierig naar

- R. Alles
- B. Techniek en natuur
- L. Geld
- 0. Mensen

8 Doen

- 0. Eerlijke handel, eerlijke prijs.
- L. Pomp olie uit de Noordpool, daar kunnen we steeds makkelijker bij.
- R. Hergebruik spullen, die zijn waardevol.
- B. Bescherm de aarde, red de dieren.

9 Nieuws

- B. Plastic vervuiling, plastic soup. Meteen stoppen!
- 0. Vluchtelingen die verdrinken. Dat moet stoppen!
- L. Bedrijven die meer belasting moeten betalen voor van alles. Stop daarmee!
- R. Overstromingen door smeltende ijskappen, door teveel CO2, door fabrieken, door verkeer en vee-teelt, door consumptiekeuzes! Dat moet stoppen!

10 Emotie

- R. Gave schoenen, 50% korting bij een outlet-store, 'n high-tech bio recycled spu! WAUW!!
- 0. Dingen moeten wel eerlijk gaan anders word ik GIFTIG!!
- B. Ik ben blij als ik iets ontdek hoe iets werkt. Apparaten, machines. NATUUR, LOGICA, KICKEN!!
- L. IS TOCH IDEAAL ZO'N SMART-PHONE! HELEMAAL HAPPY!!

Het scoreblad is een kruis met 4 assen.

B = Naar Boven: Planet

O = Naar Onder: People

L = Naar Links: Profit

R = Naar Rechts: Prosperity

(welvaart of voorspoed)

Bedek de letters B O L R bij de vragen met je hand. Zet je score achter elke zin. Alle stellingen gedaan? Zet dan je scores op de 4 assen. Verbind deze vier totaalscores met elkaar tot een vierhoek, een soort pijlpunt wordt het.

Welke richting wijst jouw pijl aan? En hoe sterk? Heb je een combinatie van de vier gebieden of is er een heel sterke kant? Is je pijl klein of neemt hij veel ruimte in? Wat is je conclusie?

THUISOPDRACHT: Doe de test ook thuis met ouders, broers en/of zussen!

SCOREBLAD

VOORBEELDScore

||||| BOVEN / PLANET 14
 ||||| ONDER / PEOPLE 9
 ||||| LINKS / PROFIT 4
 ||||| RECHTS / PROSPERITY 16

